

Plenum

Torsdag 24.1.2019 kl. 16.01—17.34

2.4. Muntlig fråga om revidering av gruvlagen (Satu Hassi gröna)

Muntligt spörsmål MFT 239/2018 rd

Muntlig frågestund

Talman Paula Risikko: Till följande gröna riksdagsgruppen, ledamot Hassi, varsågod.

Debatt

16.36 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Orivedellä paljastui Dragon Miningin kaivoksella laiton kaatopaikka, Nivalassa kanadalainen kaivosyhtiö jätti ympäristövahingot veronmaksajien maksettavaksi. Talvivaaran saastuttamista järvistä yhtäkään ei ole vielä kunnotettu. Vuonna 2011 säädetty kaivoslaki oli parannus entiseen mutta aivan riittämätön.

Toissa päivänä jätetty kansalaisaloite kaivoslain uudistamisesta on saanut jo yli 2 000 allekirjoitusta. Uudistusta ovat vaatineet myös useat ympäristöoikeuden asiantuntijat ja myös eduskunta ratifioidessaan EU:n ja Kanadan välisen kauppasopimuksen.

Valmisteleeeko hallitus kaivoslain uudistamista siten, että paikallisten asukkaiden, kuntien ja alkuperäiskansan sananvalta kasvaa, ja siten, että yhteiskunta saa uusiutumattomasta luonnonvarasta korvauksen esimerkiksi louhintaveron muodossa?

16.38 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksessa ei ole välittömästi valmistelussa uutta kaivoslakia. Yksi keskeinen syy siihen on, että nyt voimassa oleva kaivoslaki on verrattain uusi ja sen perusteella Suomessa ei ole vielä yhtään toimivaa kaivosta. Tällä hetkellä on yksi kaivos, joka on saanut luvat sen perusteella, mutta yhtään toimivaa ei ole olemassa.

Me olemme, TEM, yhdessä ympäristöministeriön kanssa aloittaneet kartoituksen siitä, mitä sellaisia, voisiko sanoa, epäkohtia meidän vastuualueittemme välillä on olemassa — mitkä kuuluvat elinkeinoministeriön puolelle ja mitkä kuuluvat ympäristöministeriön puolelle — joihin voitaisiin kiinnittää huomiota ja joissa voitaisiin tuoda täydennyksiä tai korjauksia nykyiseen kaivoslakiin. Mutta tällä aikataululla, joka on menossa, meidän tavoitteemme on se, että me pystymme seuraavan hallituksen hallitusneuvottelupöytään tuomaan mahdollisimman hyvät informaatiot siitä, mihin tulisi huomio kiinnittää.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä teemasta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.39 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakin Kuusamossa ja Valkeakoskella mitataan sitä, antaako nykyinen laki kunnalle sananvaltaa kaivoksen perustamiseen. Vihreiden mielestä ilman muuta kunnalla pitäisi tämä sananvalta olla.

Punkt i protokollet PR 147/2018 rd

Vihreä ryhmä onkin jättänyt eduskunnalle keskustelualoitteen kaivoslain uudistamisesta. Korostan, että lain uudistamisella on kiire, sillä sen jälkeen kun kauppasopimus Kanadan kanssa on astunut voimaan, kaivoslain uudistaminen voi hyvinkin vaikeutua.

On tärkeää, että meillä on järjestelmä, jossa kaivosyhtiöt vastaavat myös ympäristövahinkojen korvaamisesta myös sellaisissa tapauksissa, kun kaivos joutuu konkurssiin. Eli louhintaveron ohella tarvitsemme sen, että kaivosyhtiöt yhteisesti rahoittavat rahastoa, joka vastaa jälkien siivouksesta konkurssitapauksissa, mikäli vakuudet eivät riitä. [Puhemies: Kysymys!]

Eli ymmärtääkö hallitus tämän uudistamisen kiireellisuuden ja tärkeyden?

16.40 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia tästä vihreitten kannasta ja sen esilletuomisesta. Tämä on ollut kyllä tiedossa.

On selkeä asia mielestäni, että kuntien kaavoitusmonopoli tulee säilyttää ja sitä pitää kunnioittaa. Se, mitä tapahtui esimerkiksi Kuusamon tapauksessa, on juridisesti vaikeampi tilanne, ja siinä hallinto-oikeuden päätös on tietysti se, joka tulee sen ratkaisemaan.

Sopimus Kanadan kanssa ei tule muuttamaan tilannetta, kunhan kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti, niin kuin Suomi on aina kohdellut.

Olen kysyjän kanssa täsmälleen samaa mieltä tästä rahastosta. Meillä on tällä hetkellä tilanne, että nämä kaivosyhtiöt maksavat ympäristövakuutusta, mutta tämä vakuutus voidaan käyttää vasta sitten, kun vahinko on tapahtunut. Tämä on vähän sama kuin auton vakuutus, eli sitten kun se on mällätty, sinä voit sen käyttää. Meidän pitäisi siirtää tämä rahastoon, jotta voitaisiin ennakoivasti — jos nähdään, että yhtiö on siinä tilanteessa, ettei pysty enää hallitsemaan — [Puhemies koputtaa] sitä käyttää.

16.41 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toronsuon kansallispuisto, Natura-alueet, Rompas Ylitorniolla, Viiankiaapa Sodankylässä — tässä vain muutama esimerkki luonnonsuojelualueista, joilla kaivosyhtiöt ovat tehneet valtauksia, etsivät malmeja tai jo tavoittelevat kaivostoiminnan aloittamista. Kun tässä yhteiskunnassa suunnitellaan maankäyttöä, onneksi eri tasoilla on myös tehty päätöksiä siitä, että tärkeimpiä luontokohteita ja virkistyskäyttöarvoltaan tärkeitä kohteita rajataan teollisen toiminnan, rakennustoiminnan ulkopuolelle suojelupäätöksin. Kuitenkaan edes luonnonsuojelualueet eivät ole kaivostoiminnalta turvassa. Ministeri Tiilikainen, pitäisikö teidän ja hallituksen mielestä malmien etsintä ja kaivostoiminta yksiselitteisesti edes luonnonsuojelualueilla kieltää?

16.42 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Malminetsintä on luonteeltaan maaperämme perustutkimusta, se ei suinkaan tarkoita, että kyseisille alueille olisi tulossa kaivostoimintaa. Aika useasti malminetsintää tehdään hyvin laajalta, kun haetaan niitä esiintymiä, jotka tuolla maankuoren alla ovat piilossa, ja voi olla, että meillä on useita satoja malminetsintälupia, joita kohtaan tulee mahdollisesti se yksi kaivos. Tämä on hyvä pitää ihmisten mielessä, koska se aiheuttaa huolta, eli aina, kun malminetsintälupa jollekin alueelle annetaan, ensimmäinen reaktio on, että onko tänne kaivos tulossa. Näin ei onneksi ole.

Jos luonnonsuojelualueella tehdään malminetsintää, se on hyvin tarkoin säädeltyä ja täytyy varmistaa se, että ne luontoarvot, joita sillä luonnonsuojelualueella halutaan suojel-

Punkt i protokollet PR 147/2018 rd

la, eivät tämän malminetsintä- tai tutkimustoiminnan myötä vaarannu. Kokonaan toinen asia olisi se, [Puhemies koputtaa] jos lähdettäisiin kaivoksia perustamaan.

16.43 Matti Torvinen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu kaivoksista on mielestäni liian mustavalkoista. Kaivokset ovat tärkeitä myös suomalaiselle elinkeinoelämälle ja elämälle ylipäätään. Esimerkiksi Talvivaarasta saadaan tänä päivänä akkuteollisuuden käyttöön erittäin tärkeitä metalleja ja mineraaleja.

Yksi ongelmakysymys on mielestäni se, että missään muualla maailmassa ei enää ole ”ensin ehtii” -periaatetta, eli että se, joka ehtii ensimmäisenä maaperälle, aloittaa tuon etsinnän ja maanomistajan asema heikkenee. Kun maailma elää dialogin ja keskustelun varassa, esittäisinkin ministeri Lintilälle kysymyksen: Käyttekö aktiivisia neuvotteluja kaivosteollisuuden kanssa, kansainvälisen teollisuuden kanssa? Olisiko mahdollista, että hekin hyväksyisivät sen, että suomalainen yhteiskunta, suomalaiset, tarvitsevat suuremman osan maaperämme rikkauksista? [Paavo Arhinmäki: Ei se niiden hyväksymisestä ole kiinni!]

16.44 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itse asiassa käyn kyllä kollegojen kanssa keskustelua, mutta en tästä aiheesta, koska tämä on kansallisessa lainsäädännössä. Se, mitä ulkomaisten kollegoiden kanssa viimeimmäksi tehty, on niin sanottu lähtösertifikaatti, eli mistä maasta kaivosaine, mineraali, on peräisin. Tämä on esimerkiksi paljon esillä olleen koboltin osalta mielestäni erittäin tärkeä — Ruotsin ex-kollegani kanssa olemme tästä tehneet yhteisen aloitteen — ja näen sen vahvuutena. On eri asia, onko koboltti Kongosta vai onko se sitten Sotkamosta lähtöisin.

Kysyjä on täsmälleen oikeassa siinä, että meillä on varmasti tarkentamista maanomistajan saamista korvauksissa, ja aiemmassa kysymyksessä tuli esille mahdollinen verotus. Verotus on yksi sellainen kysymys, joka varmasti [Puhemies koputtaa] tulee olemaan seuraavan hallitusohjelman neuvottelupöydässä.

16.45 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta on selkeästi yksimielisesti edellyttänyt, että hallitus tuo kaivoslain uudistuksen tänne käsittelyyn. Tällä on tullut esille muun muassa se, mitä riskejä tähän liittyy ympäristön kannalta, ja on myös kysymys siitä, miten kuntalaiset, kansalaiset voivat vaikuttaa omaan asuin ympäristöönsä. Miten hallitus aikoo tätä asiaa nyt sitten käsitellä, kun tiedetään, että eduskunta on yksimielisesti tätä edellyttänyt? Sosiaalidemokraatit ovat muun muassa esittäneet, että oikeusvaikutteinen kaava pitäisi olla ensin ja sen jälkeen vasta pitäisi mennä eteenpäin näissä kaivosasioissa. Mitä mieltä hallitus on?

16.46 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eduskunta ei ole yksimielisesti edellyttänyt uuden kaivoslain tuomista eduskuntaan. Eduskunta edellytti kahden pykälän, 32 ja 34 §:n, tuomista eduskuntaan, [Riitta Myller: Joka tapauksessa kaivoslain uudistamista!] minkä toin eduskuntaan ennen joulua. Se tuli yksimielisenä eduskuntaan. Miltään muulta osin eduskunta ei ole edellyttänyt kaivoslain tuomista eduskuntaan. [Riitta Myller: Tuo nyt on kyllä saivartelua!]

Frågan slutbehandlad.